

פרשת שבוע עפ"י השפת אמת

ג. אמר ויגידו לך אכ

[תרל"ב]

פרשת יתרו

[תרל"ז]

במדרש¹³ עלית למרום כו' לקחת מתנות (תהלים סח טו). בלקיחה ניתנה יכול שצריך ליתן דמים תלמוד לומר מתנות כו'. פירוש כי וודאי התחלת הכל צריך להיות במשפט על פי עבודת האדם. ועל זה אמרו¹⁴ כל התחלות קשות. ואמרו¹⁵ פתחו לי כתורה של מחט כו'. שכשארם זוכה קצת לדבקות התורה. שוב מצד התורה עצמה היא מתנת חנם. ושורש הדברים כי בתחילה מתנהג הכל במדת הדין. אחר כך משתתף עמו מדת הרחמים. כמו שכתבתי בענין בריאת העולם¹⁶. וכן בכל ענינים כדלעיל פרשת שמות¹⁷ וארא¹⁸. כי כל אלה המה מדרגות זו למעלה מזו. כי בוודאי מי שהקב"ה מתנהג עמו במדת הרחמים. יש לו שייכות במקום הזה שאין שם המדה לפי שבר מעשה האדם. אמנם למצוא שייכות לזאת המדרגה הוא על ידי יגיעה רבה ויראת ה'. שמוזה זוכה אחר כך למדת הרחמים. שהוא עיקר התורה. שעל זה נאמר במתנה נתנה. וזה לקחת. ואחר כך מתנות כו'ל:

10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. [תרל"ד]

במדרש¹ לקחת מתנות (תהלים סח טו) בלקיחה במתנה כו'. אא"ו מו"ד ז"ל פירש על מה שאמרו¹⁸ יגעתי ומצאתי. פירוש כי אי אפשר לזכות על ידי היגיעה רק בדרך מציאה. פירוש כשהקב"ה רואה יגיעת האדם לשם שמים. נותן לו במתנה כו' ודברי פי חכם חן. וכן יש לומר כאן כי בוודאי האדם מצדו צריך ליתן את כל נפשו ומאודו בעבור התורה. ומכל מקום אין צריך לתת מעות כי העיקר הוצון. ומי שיש לו זה הוצון באמת אדרבא נותנת לו התורה חיים בעולם הזה ובעולם הבא:

7. י"א עלית למרום שבית שבי' בנהגו שבעולם העבט למדינה נטל דבר שאין עין בני המדינה עליו, ומשה עלה למרום נטל את התורה שהיו הכל נושאים עניניהם עליה היו 'עלית למרום שבית שבי', יכול מפני ששבה אותה נטלה חנם, ת"ל לקחת מתנות באדם בלקיחה נתנה לו, יכול יצא חייב ליתן לו דמים, ת"ל 'מתנות' במתנה נתנה לו (שמע"ר כה א).

גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו (תהלים קג טו). שהקדימו נעשה לנשמע¹³. אם כי בוודאי יש לבטוח ולהאמין כי לא יצוה ה' יתברך רק אשר יהיה בכחם. אך כי קבלו על עצמם לזכות לשמוע על ידי המעשה. וזה הקדמת נעשה לנשמע. וזהו עושי דברו. כי הנה בכל מעשה יש כח דבר ה'. כמו שכתוב (שם לג ט) בדבר ה' שמים נעשו כו' כל צבאם¹⁴. וכשעושי המעשים כראוי וזכין לשמוע הקול שהוא למעלה מהדיבור. כמו שכתוב בזוהר הקדוש¹⁵ ומוכן גם לכל אדם כי הקול בפנימיות מהדיבור. שמתחלק לפרטי דברים. והנה בני ישראל זכו במעשיהם וקבלת מלכותו. לשמוע קול ה' יתברך. וזה גם כן זכור ושמור בדיבור אחר¹⁶. ומי שישנו בשמירה ישנו בזכירה¹⁷. כי שמירה צריך בבחינת דיבור הנ"ל. שנעלם תוך מעשה בראשית. וכפי השמירה זוכין לזכירה הוא מקום שאין צריך שמירה כו'ל:

[תרל"ה]

ד. ישרא' אמר כי' אמת' כו' אכ

[תרל"ט]

בפסוק (שמות כה יד) וכל העם רואים את הקולות כו'. פירוש כמו שכתוב (שם ט) אנכי ה' אלקיך. שראו בני ישראל כל אחר את שורש חיותו וראו עין בעין חלק נשמת ה' ממעל שיש לכל אחר. ולא היו צריכין להאמין את הדיבורות. רק ראו את הקולות שכן הוא כאשר ה' דובר:

איתא במדרש¹⁶ כשאמר הקב"ה אנכי ה' אלקיך (שמות כה ט) נודעו כל הברואים. כל אחד סבר שאליו הוא מדבר כי הוא אלוהי כל הברואים. וכשאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים (שם טו) ידעו שלבני ישראל הוא מדבר כו'. פירוש וודאי הכל אמת כי דיבור ה' אלהיך הוא לכל הברואים. אבל זה הכח ניתן לבני ישראל שבאמצעות מעשיהם ימשכו מלכותו יתברך על כל הברואים. וזה צריך כל איש לידע כי צריך להמליך הבורא יתברך על כל. והיינו דכתיב (שם טו ט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. פירוש אף כי הבורא יתברך הוא מלך עולמים. אבל כך היה רצונו יתברך שיהיה מתפשט כח מלכותו על הכל על ידי בני ישראל שהם ימליכחו ונעוין במדרש פרשת תצוה¹⁷ המשל (למלך) ולחכם] שצויה לאשתו כו' ע"ש. וזהו שכתוב ממלכת כהנים שממילא הם שרים כמו שכתב רש"י¹⁸ כהנים שרים על ידי שגמשה הכל על ידיהם הם ראשונים למלך כו'ל:

ומאמר אנכי ה' אלקיך (שמות כה ט) הוא קיים לעד. כי איננו ציווי כמו לא יהיה לך (שם) ושאר הדיבורות. כי זה מאמר ה' יתברך שהוא מיוחד להיות אלקי ישראל. ולכן כתיב (שם) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. פירוש כיון שבכל אופן אני אלקיכם. לכן יותר צריכין לשמור עצמם כמו שכתוב (ישעיה טו א) המכעיסים אותי על פני. ומלכותו יתברך הוא נמסר ביד בני ישראל. פירוש כפי מה שהם מקבלין על עצמם עול מלכותו יתברך כמו כן נתגלה כבוד מלכותו על כל הנבראים. שאלקותו יתברך נמשך לכל על ידי בני ישראל. וזהו שכתוב אנכי ה' אלקיך כו'. וכתיב (שמות יט ט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים כו'. פירוש שהם הממליכים אותו יתברך. כמשל שרים גדולים שהם מעמידים את המלך. כן כביכול בני ישראל הם ממליכים אותו יתברך שמו על כל הנבראים. וכפי מה שקיבלו בני ישראל עול מלכות שמים במתן תורה כן היה בכלל הבריא. וכמו שכתוב בגמרא¹⁹ שגם האומות יודעין כי הקב"ה שליט על הכל וקראן ליה אלקי דאלקיא. ולכן ניתקן כלל הבריא. לבר עמלק ימ"ש שלא הכניע עצמו. ולכן לא יהיה לו תקומה לעתיד. ולכל האומות יהיה איזה ניצוץ ואחיה בקדושה. וזהו שכתוב (במדבר כה ט) ראשית גוים עמלק. פירוש שלקח לו הראשית שכפר לגמרי בעיקר. ולכן אחריתו עדי אובד (שם). מה שאין כן שאר האומות כו'ל. ולכן צריכין לשנוא את עמלק. כי לולא הוא היה ניתקן הכל כראוי כמו לעתיד. ועל ידו אין הכסא שלם כו'²⁰ לכן מזהה אמתה כו' (שמות יז יד)

16. כשעמד הקב"ה אמר 'אנכי ה' אלקיך'... זה אמר אני נקראתי זה אמר אני נקראתי, וכיון ששמעו מפיו אשר הוצאתיך מארץ מצרים, עמד כל אחד ואחד במקומו ואמר: לא עסק אלא עם מי שהוציא ממצרים (מכילתא יתרו, כחש"ה ה).

17. כשעמד הקב"ה אמר 'אנכי ה' אלקיך'... זה אמר אני נקראתי זה אמר אני נקראתי, וכיון ששמעו מפיו אשר הוצאתיך מארץ מצרים, עמד כל אחד ואחד במקומו ואמר: לא עסק אלא עם מי שהוציא ממצרים (מכילתא יתרו, כחש"ה ה).

18. כשכתב רש"י כהנים שרים על ידי שגמשה הכל על ידיהם הם ראשונים למלך כו'ל:

19. בגמרא שגם האומות יודעין כי הקב"ה שליט על הכל וקראן ליה אלקי דאלקיא. ולכן ניתקן כלל הבריא. לבר עמלק ימ"ש שלא הכניע עצמו. ולכן לא יהיה לו תקומה לעתיד. ולכל האומות יהיה איזה ניצוץ ואחיה בקדושה. וזהו שכתוב (במדבר כה ט) ראשית גוים עמלק. פירוש שלקח לו הראשית שכפר לגמרי בעיקר. ולכן אחריתו עדי אובד (שם). מה שאין כן שאר האומות כו'ל. ולכן צריכין לשנוא את עמלק. כי לולא הוא היה ניתקן הכל כראוי כמו לעתיד. ועל ידו אין הכסא שלם כו'²⁰ לכן מזהה אמתה כו' (שמות יז יד)

20. לכן מזהה אמתה כו' (שמות יז יד)

8

(תורה) פ' אהרן

אשר הוצאתיך כו' (שמות כ. ב.) ומקשיך²² מדוע לא נאמר אשר בראתיך. אכן לברר מאמרם וז'ל²³ גדול המחטיא האדם יותר מן ההורגו שהמחטיאו מוציאו מעולם הזה ועולם הבא. וכמו כן גדול מה שהוציאנו ה' יתברך ממצרים. שעל ידי הבריאה אין האדם יודע אם יהיה סופו לטוב. אבל בהוציאנו ממצרים מובטחים בני ישראל כי מיוחדים הם אליו יתברך. וגם נראה להודיע כי כל אשר עובר על האדם תמיד בעודו בבחינתו. עם כל זה הכל הוא מה' יתברך בלבד. כי בודאי בריאת האדם יודעין הכל שהוא מה' יתברך למעלה מהטבע. אבל מה שצריכין בני ישראל לדעו. כי כל החיות שנמצא בעולם הוא מה' יתברך שמחדש בכל עת ורגע. כללי ופרטי כל המעשים. וגם עבודת בני ישראל והתקרבותם לה' יתברך הכל מאתו הוא. ועדות לזה יציאת מצרים. וזהו שכתוב אשר הוצאתיך כו'. והנה ידיעה זו נשאר בבני ישראל כמו שכתבתי לעיל²⁴ כי מאמר אנכי הוא הבטחה גם כן. ואפשר לפרש מה שאמר חז"ל²⁵ בבני ישראל שהקדימו נעשה לנשמע וקילקלו נעשה. הזהירו בנשמע. יש לומר כי נשמע הוא מה שהקב"ה משמיע לבני ישראל. ואין צריך לזה מעשיהם רק לקבל ולהאזין. והוא קבלת מלכותו יתברך שנאמר (דברים י. ה.) שמע ישראל כו' ה' אחד. שזה הוא רק הביטול אליו והוא מאמר אנכי כו' ועשיה הוא כל המצות. ולכן הקדים אנכי לקבל מקודם עול מלכות שמים ואחר כך עול מצות כמו שאמר חז"ל²⁶. אבל מקודם היה רצון בני ישראל להקדים מעשיהם. ולכן נאמר מקודם (שמות י. ה.) אם שמוע כו' ושמתם כו' בריחי כו'. קודם מאמר אנכי (שם כ. ב.) כי היו מוכנים להקדים נעשה לנשמע. אבל בעת הדיבור אמר ה' יתברך כמו שראה שלא יוכלו להתקיים בזה. ושמע ישראל הוא לשמוע קול זה של ידי אנכי ה' אלהיך. כי לא פסק זה הקול²⁷. ועל ידי שמיעה זו זוכין אחר כך לעשיה כמו שאומרים אחרי זה ואהבת (דברים י. ה.) והיה אם שמוע (שם יא. ה.). וכן הוא בפרט קודם עשיית כל מצוה. כפי מה שמקדימים קבלת מלכותו יתברך מקודם. יכולין לקיים המצוה כראוי והוא ברכת המצות:

9

(תורה) פ' אהרן

במדרש¹¹ וידבר אלקים את כל הדברים כו' (שמות כ. א.) מה שהנביאים עתידין להתנבאות הכל קיבלו מהר סיני. ביד מלאכי (מלאכי א. א.) בימי מלאכי לא נאמר כו'. אשר עמנו עומד היום אין כתיב. רק הנשמות שאין בהם עמידה כו' כי בודאי לשמוע דבר ה' אינו בגוף רק בנשמה אכן אבותינו שעמדו על הר סיני נודעו להיות כמלאכי השרת. כדכתיב (תהלים פ. ה.) אמרתי אלקים אתם¹². לכן גם הגופות שלהם היו כנשמות. אבל כל הדורות הנשמות שלהם היו במשמד הר סיני. ולכן כפי שאדם זוכה לנשמה ולהארת הנשמה. כך זוכה לתורה. ולכן איתא¹³ בשבת קודש יעשה כולו תורה כי הוא יומא דנשמתין ולא דגופא¹⁴. ונשמה יתירה היורדת בשבת קודש נפתח על ידי שער התורה בשבת קודש. ומקריאת התורה בשבת קודש מוכח שיש התגלות התורה בשבת קודש. ובאמת ששכי פה העסק בתורה זוכין להתגלות הנשמה. כמו שכתוב בזהר הקדוש¹⁵ על פסוק (בראשית א. ב.) ישרוה המים שרץ נפש חיה. וכמו כן לפי התגלות הנשמה זוכין לתורה. ושניהם אין להם סוף שיש נשמה לנשמה כו'¹⁶. וכמו כן יש פנים לפנים במו"ט פנים לתורה. ויש לכל איש ישראל חלק בתורה בשורש נשמתו. והנביאים התנבאו בכח שורש נשמתם למעלה. וזהו שכתוב ביד מלאכי כי יד הוא מקום. כדאיתא בזהר הקדוש¹⁷ בהיכלות דפקודי על פסוק (חוקקל א. ה.) וידי אדם תחת כנפיהם. שהם מקומות מיוחדים לבני אדם. ועל זה כתיב (ישעיה יב. א.) וביד הנביאים ארמה. ובקבלת התורה הוכחו כל אלה הנשמות. ובשבת קודש שמתעלן נפשות בני ישראל אל השורש זוכין לתורה. לכן מתפללין בתפילת שבת¹⁸ ותן חלקינו בתורתך. והכל תלוי כפי היגיעה בימי המעשה להיות הכנת כל הימים רק לשבת. ויתכן לומר כמו שכתוב (שמות י. ה.) היו נכונים ליום השלישי. כמו כן כל הג' ימים דקמי שבתא הם להיות מוכן לקבלת התורה בשבת קודש. והג' ימים דבתר שבתא להכניס הארת השבת בכל המעשים שבתול:

11 י"א יצחק מה שהנביאים עתידים להתנבאות בכל דור דור קבלו מהר סיני. שכן משה אמר להם לישראל כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום את אשר אינו פה עמנו היום. עמנו עומד היום אין כתיב כאן אלא עמנו היום אלו הנשמות העתידות להתבראות שאין בהם ממש שלא נאמרה בהם עמידה. שאע"פ שלא היו באותה שעה כל אחד ואחד קבל את שלו. והוא משא דבר ה' אל ישראל ביד מלאכי. בימי מלאכי לא נאמר אלא ביד מלאכי שברר היתה התבואה ביד מזה סיני ועד אותה שעה לא נתנה לו רשות להתנבאות (שפרד כה. ו.)

(תוס"א)

בפסוק (שמות כ. יד) וכל העם רואים כו' לשון הזה. ועל זה כתיב (דברים י. ה.) אנכי מצוך היום. אנכי דעשרת הדיברות כי ראייה זו היא בכח הנשמות שרואים את הנשמה והוא חלק ה' ממעל. והו הנשמה משגת עבר ועתיד מעין שם הייה יתברך שמן כמו שכתוב (שם לב. ט) חלק ה' עמו. ונשאר ראייה בנשמות בני ישראל. אך האדם צריך לייגע עצמו בתורה ומצות להמשיך הארת הנשמה בגוף. וזהו שכתוב (שם י. ה.) והיו הדברים כו' אשר אנכי מצוך כו' על לבבך. וכתיב (תהלים מה. א) שמעיל בת ראי אחר כך והטי אונך ושכחי כו' (שם). שאחר שזוכין להסתכלות הנ"ל בכח הנשמה צריכין להטות הגוף להתדבק בכח הנשמה להיות שכחי עמך. ואז יתאז המלך יפ"ך (שם י. ב.) וכפי הארת הנשמה בגוף כך יכולין לשכוח הבלי עולם. וב' אלו הם בחינת זכור ושמו. וכירה הארת הנשמה. שמירה שכתת הגוף והטבע הגשמיות. ואיתא¹⁹ על פסוק (ישעיה מט. טו) גם אלה תשכחה מעשה עגל. ואנכי לא אשכחך (שם) אנכי דעשרת הדיברות. פירוש כשהקב"ה אמר אנכי ה' אלקיך נטע זה הכח בנפשות בני ישראל נטיעה קיימת שאי אפשר לשכוח. כי כל דברים הטבעיים יש בהם שכחה. כמו שכתוב (שם) התשכח אשה עולה. ומסיים גם אלה תשכחה. שעל כל פנים סופה להשכיח²⁰. כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה (שם נא. ו.). וסוף הגשמיות להתבטל מן העולם. אבל אנכי לא אשכחך. שלא תוכל זו הנטיעה לבוא לידי שכחה. שהיא למעלה מן הטבע. רק איש ישראל צריך לייגע עצמו כל הימים לזכור זו הנטיעה ולשכוח מהבלי עולם. ועל כל פנים ביום השבת שמתגלה הנשמה יתירה צריכין לשכוח מהבלי עולם.

14 ל"ו ואמר קולת זלאתם שלא עמל בו יתנו חלקי האמרו חכמים. בני חיי ומחיי לאו בוחטת תליא מילוא אלא במולא. ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד. ואחר שידע שאשת רעוה אסרה השם לו. יותר היא נשגבה בעיני מבת מלך בלב הכפרי. על כן הוא יסמוח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו. כי ידע שהשם לא רצה לתת לו. לא יוכל לקונו בכחו ובמחשבתו והתבלותו. ע"כ יבטח בבראו שיתכללו ויעשה הטוב בעתיד (אכן עורא שמות כ. יד ר"ה לא תחמוד).

1000 - 1000 - 1000

12

(תורה) פ' אהרן

באבן עזרא¹⁸ הקשה על לא תחמוד. ותיירך. ע"ש. אבל באמת נראה כי אף שיש חמדה לעיני עולם הזה. אך התשוקה צריך להיות באדם לקיים מאמר ה'. וזאת החמדה תגבור נגד כל החמדות שבעולם. ועל זה נאמר¹⁹ בטל רצונך מפני רצונו. ואפשר זה בא אחר קיום מצות עשה באזהבה. אך מקודם כתיב טור מרע כפשוטו מגזירת המלך כדברי אבן עזרא הנ"ל והכן:

13

18 יאנשים רבים יתמחו על זאת המצוה. אך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו. ועתה אתן לך משל דע. כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה. והוא ראה בת מלך שהיא יפה. לא יחמוד אותה בלבו שישב עמה. כי ידע כי זה לא יתכן. ואלו תתשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים. שיתאוה שיהיה לו כפיים לעוף השמים. ולא יתכן להיות. כאשר אין אדם מתאוה לשבב עם אמו. אע"פ שהיא יפה. כי תרגילות מעורר לדעת שהיא אסורה לו. ככה כל משכיל צריך שידע. כי אשה יפה או נמשך לא ימצאו אדם בעבור חמדתו ודעתו. רק כאשר חלק